

Studieavond over ‘Caritas in veritate’ Meer geven dan de gerechtigheid vereist

Terwijl op een warme zomeravond in Utrecht de terrassen volliepen, kwamen 19 augustus een kleine 40 mensen bij elkaar op het Ariënskonvikt voor een colloquium doctum, een ‘geleerd gesprek’, over de nieuwe pauselijke encycliek *Caritas in veritate*.

Hoe kijkt de Kerk aan tegen de huidige economische crisis? Welke grote grondlijnen zijn er in de katholieke sociale leer te ontdekken. Wat is de invloed van het vroegere werk van de theoloog Ratzinger, nu paus Benedictus XVI, op de kerngedachte van de encycliek? Vragen genoeg voor de drie organisatoren, Anton de Wit (journalist), Richard Steenvoorde (jurist RKK) en Thijs Kaspers (theoloog Katholiek Netwerk) om een informele avond te organiseren voor een ieder die belangstelling had voor de nieuwe encycliek. De meeste bezoekers kwamen af op een paar aankondigingen die op internet circuleerden of op persoonlijke uitnodiging door de organisatoren. Het leverde een heel wisselend gezelschap op van mensen uit de theorie en de praktijk van de sociale leer.

Niet winkelen

Inhoudelijk werden verschillende thema’s uitgediept. De Wit ging in op de strekking van de encycliek dat we niet kunnen ‘winkelen’ in de morele en sociale schappen van de Kerk. Het een hangt onmiskenbaar met het andere samen. Als je dat loslaat mis je de kern van het verhaal.

Kaspers schetste het grotere historische perspectief. Hoe is *Caritas in veritate* te zien in het grotere geheel van de sociale leer die een aanvang nam met de encycliek *Rerum novarum* van paus Leo XIII uit 1891? Wat is de invloed van het Tweede Vaticaanse Concilie op de sociale leer geweest. Begint er met de encycliek *Populorum progressio* (1967) van paus Paulus VI een nieuw tijdperk in de sociale leer omdat deze voor het eerst aandacht vroeg voor het lot van de mensen in het Zuiden? Kaspers schetste een lijn waarin hij zowel de continuïteit als de vernieuwende elementen in de encycliek naar voren liet komen.

Uiteindelijke waarheid

Steenvoorde benaderde de encycliek vanuit het filosofische en theologische denken van Joseph Ratzinger/paus Benedictus XVI. Hij liet zien hoe waarheid en liefde belangrijke grondthema’s zijn in het denken van de paus, van zijn adventspreken tot jonge studenten in 1964 via de eerste encycliek, *Deus caritas est* (2005), tot aan de jongste encycliek. Steenvoorde bleef onder meer uitgebreid stilstaan bij de vraag hoe, volgens de paus, een mens de uiteindelijke waarheid van zijn bestaan vindt en hoe die ontdekking leidt tot liefde tot God en tot de naaste. Ook hier is de ene vorm van liefde niet verkrijgbaar zonder de andere vorm. Bovendien gaat het bij liefde om het liefhebben zoals God en dat betekent niet het houden van mensen die veel op ons lijken. Integendeel, het gaat om het houden van mensen die het nodig hebben, ook al vinden we ze misschien helemaal niet sympathiek.

Radicale zelfgave

Ook gerechtigheid en solidariteit blijken in de encycliek een opvallende invulling te hebben gekregen. Vaak gaat het er in discussies over solidariteit en gerechtigheid om dat mensen krijgen waar ze recht op hebben (eerlijke handel, een eerlijk loon). Maar, zo schrijft de paus, dit is nog geen *caritas*, geen naastenliefde in christelijke zin. Geven in naastenliefde is méér geven dan waar een mens recht op heeft. Zoals een mens in grote armoede die afziet van een maaltijd omwille van een ander die het nog harder nodig heeft. Het is geven om niet. Zoals God meer geeft dan wij verdienen, zo zijn wij ook geroepen tot radicale zelfgave, die meer geeft dan ze ooit kan ontvangen. Dat is de liefde van God die waarheid is geworden in Christus.